

Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w województwie śląskim w 2018 r.

Social assistance, child and family services
in Śląskie Voivodship in 2018

Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w województwie śląskim w 2018 r.

Social assistance, child and family services
in Śląskie Voivodship in 2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Katowicach
Statistical Office in Katowice

pod kierunkiem

supervised by

Ilony Żurek

Zespół autorski

Editorial team

Jan Fryc, Małgorzata Grotkowska

Tłumaczenie

Translation

Cezary Horoń

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Sylwia Arendt-Bierońska, Więcek Iwona

ISBN 978-83-66405-04-2

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

katowice.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację „**Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w województwie śląskim w 2018 r.**” ukazującą się w ramach serii wydawniczej „Informacje statystyczne”.

Publikacja zawiera dane dotyczące zakładów stacjonarnych pomocy społecznej, instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, placówek wsparcia dziennego, żłobków i klubów dziecięcych, które opracowane zostały na podstawie sprawozdawczości Głównego Urzędu Statystycznego. W opracowaniu zaprezentowano także informacje o świadczeniach pomocy społecznej oraz wydatkach jednostek samorządu terytorialnego na finansowanie zadań z zakresu pomocy społecznej i wsparcia rodziny.

Publikacja dostępna jest na stronie internetowej Urzędu Statystycznego katowice.stat.gov.pl wraz z częścią tabelaryczną (w postaci tablic Excel).

Wyrażam nadzieję, że opracowanie będzie przydatnym źródłem informacji o pomocy społecznej w województwie śląskim dla wszystkich odbiorców zainteresowanych przedmiotową tematyką.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Katowicach

AURELIA HETMAŃSKA

Katowice, październik 2019

Preface

I present to you the publication **“Social assistance, child and family services in Śląskie Voivodship in 2018”** appearing as part of the “Statistical Information” publishing series.

The publication includes data on stationary social welfare facilities, institutional and family foster care, day-support centres, nurseries and children’s clubs which were developed on the basis of reporting by the Statistics Poland. Information on social assistance benefits and local government expenditures on financing social assistance and family support tasks was also presented in publication.

The publication is available on the website of the Statistical Office katowice.stat.gov.pl together with tabular part (in the form of Excel tables).

I hope this publication will be useful source of information on social assistance in Śląskie Voivodship for all recipients interested in subject matter.

Director
of the Statistical Office in Katowice

AURELIA HETMAŃSKA

Katowice, October 2019

Spis treści

Contents

	Strona Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	8
Symbols. Major abbreviations	8
Synteza	9
Executive summary	10
Rozdział 1. Pomoc społeczna	11
Chapter 1. Social welfare	11
1.1. Placówki stacjonarne pomocy społecznej	11
1.1. Stationary social welfare facilities	11
1.2. Świadczenia w ramach systemu pomocy społecznej	14
1.2. Benefits in social assistance system	14
1.3 Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach klasyfikacji budżetowej: „852 pomoc społeczna”, „853 pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „855 rodzina”	17
1.3 Expenditures of local government entities in budget classification: „852 Social assistance”, „853 Other tasks in sphere of social policy”, „855 Family”	17
Rozdział 2. Opieka zastępcza nad dziećmi i młodzieżą	19
Chapter 2. Foster care provided to children and young people	19
2.1. Instytucjonalna piecza zastępcza	19
2.1. Institutional foster care	19
2.2. Rodzinna piecza zastępcza	21
2.2. Family foster care	21
Rozdział 3. Placówki wsparcia dziennego	24
Chapter 3. Day-support centres	24
Rozdział 4. Opieka nad dzieckiem do lat 3	25
Chapter 4. Care for a child up to the age of 3	25
Uwagi metodologiczne	27
Methodological notes	30

Spis tablic

List of tables

	Nr No.	Strona Page
Świadczenia pomocy społecznej	1	14
Social assistance benefits	1	14
Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach 852, 853 i 855	2	17
Expenditures of local government enteties in budget divisions: 852, 853 and 855	2	17

Spis wykresów

List of charts

	Nr No.	Strona Page
Miejsca w domach i zakładach stacjonarnych pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	1	11
Places in homes and stationary social welfare facilities per 10 thousand population (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	1	11
Struktura mieszkańców domów i zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku	2	12
Structure of residents of homes and stationary social welfare facilities by age	2	12
Korzystający z pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	3	15
Beneficiaries of social assistance per 10 thousand population (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	3	15
Struktura udzielonych świadczeń pomocy społecznej według rodzaju świadczeń (2017, 2018)	4	15
Structure of social assistance benefits granted by type of benefits (2017, 2018)	4	15
Udział wydatków w działach 852, 853 i 855 w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego (2017, 2018)	5	17
The percentage of expenditures in budget divisions: 852, 853 and 855 in total expenditures of local government enteties (2017, 2018)	5	17
Struktura wydatków w działach 852, 853 i 855 według jednostek samorządu terytorialnego (2017, 2018)	6	18
Structure of expenditures in budget divisions 852, 853 and 855 by local government enteties (2017, 2018)	6	18
Struktura placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.	7	19
Structure of institutional foster care centres by type in 2018	7	19
Miejsca w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2018 r.	8	20
Places in institutional foster care centres in 2018	8	20
Struktura dzieci w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.	9	20
Structure of children in institutional foster care centres by type in 2018	9	20

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	Nr No.	Strona Page
Struktura rodzinnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.	10	21
Structure of family foster care by type in 2018	10	21
Struktura dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.	11	22
Structure of children in family foster care by type in 2018	11	22
Rodzinne domy dziecka (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	12	22
Foster homes (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	12	22
Dzieci w rodzinnych domach dziecka (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	13	23
Children in foster homes (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	13	23
Struktura placówek wsparcia dziennego według form w 2018 r.	14	24
Structure of day-support centres by forms in 2018	14	24
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	15	25
Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to age of 3 (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018)	15	25
Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych w wieku do lat 3 według wieku w 2018 r.	16	25
Children in nurseries and children's clubs up to the age of 3 by age in 2018	16	25
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów (2012, 2018)	17	26
Children in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by powiats (2012, 2018)	17	26

Spis map

List of maps

	Nr No.	Strona Page
Mieszkańcy domów i zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według powiatów w 2018 r.	1	13
Residents of homes and stationary social welfare facilities by powiats in 2018	1	13
Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej według powiatów w 2018 r.	2	16
Beneficiaries of social assistance benefits by powiats in 2018	2	16

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
w tym” „of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty zloty
tj. i.e.	to jest that is
m.in. i.a.	między innymi among others

Synteza

Według stanu na 31 grudnia 2018 r. w województwie śląskim liczba wychowanków ogółem umieszczonych w pieczy zastępczej wynosiła 10,0 tys., z czego 2,3 tys. przebywało w 161 placówkach pieczy instytucjonalnej, zaś 7,6 tys. w 5096 podmiotach pieczy rodzinnej (rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka).

We wzmocnieniu opiekuńczych funkcji rodziny, istotne znaczenie miały placówki wsparcia dziennego, których pod koniec 2018 r. funkcjonowało 314. Ze wszystkich zbadanych placówek wsparcia dziennego (opiekuńczych, specjalistycznych, prowadzonych w formie pracy podwórkowej lub w połączonych formach) skorzystało w ciągu roku 13,6 tys. dzieci i młodzieży.

W końcu 2018 r. funkcjonowało 368 żłobków (łącznie z oddziałami) i klubów dziecięcych, w których opieką objęte było 12,9 tys. dzieci.

Według stanu na 31 grudnia 2018 r. na terenie województwa działało 227 stacjonarnych placówek pomocy społecznej. Łącznie dysponowały one 13,6 tys. miejsc, a przebywało w nich 12,9 tys. mieszkańców. Największą grupę stanowiły domy pomocy społecznej (102), tj. prawie 45% wszystkich placówek, w których mieszkało 8,9 tys. osób.

W ramach pomocy środowiskowej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego, a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie, na pomoc społeczną w 2018 r. wydano łącznie 307,0 mln zł (o 5,7% mniej niż w 2017 r.).

Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych i zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego w 2018 r. przyznano na podstawie decyzji 110,0 tys. osób, bez względu na liczbę pobieranych świadczeń, ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania.

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach klasyfikacji budżetowej: pomoc społeczna, pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej oraz rodzina w 2018 r. wynosiły 6034,0 mln zł.

Executive summary

As at December 31, 2018, in Śląskie Voivodship the total number of foster children in foster care was 10.0 thousand, of which 2.3 thousand were in 161 institutional care units, while 7.6 thousand in 5096 family foster care units (foster families or family children's homes).

In strengthening the protective functions of the family, the day support facilities had significant importance, which in 2018 operated 314. During the year, 13.6 thousand children and adolescents benefited from all examined day support facilities (general care, specialized, street work or in combined forms).

At the end of 2018, there were 368 nurseries (including nursery wards) and children's clubs, in which care was provided for 12.9 thousand kids.

As at December 31, 2018, there were 227 stationary social welfare facilities in the voivodship. In total, they had 13.6 thousand places, and there were 12.9 thousand of residents in those facilities. The largest group constituted nursing homes (102) - nearly 45% of all facilities, in which 8.9 thousand people lived.

As part of social assistance organized and provided by local government units as well as implemented by powiat family assistance centres, in 2018, a total of PLN 307.0 million was spent on social assistance (by 5.7% less than in 2017).

Social benefits under own tasks and tasks commissioned to local self-government units in 2018 were granted on the basis of a decision to 110 thousand people, regardless of the number of benefits received, their type, form and source of funding.

Expenditures of local government units in budget classification departments: social assistance, other tasks in the field of social policy and family in 2018 amounted to PLN 6034.0 million.

Rozdział 1. Pomoc społeczna

Chapter 1. Social welfare

1.1. Placówki stacjonarne pomocy społecznej

1.1. Stationary social welfare facilities

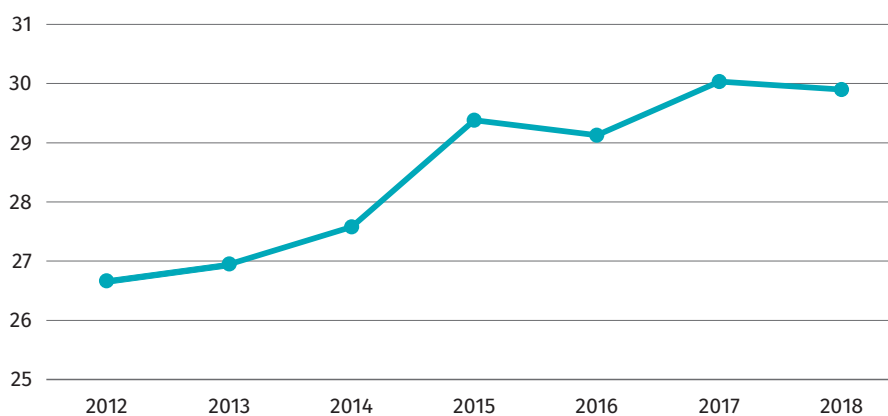
W końcu 2018 r. na terenie województwa śląskiego funkcjonowało 227 stacjonarnych placówek pomocy społecznej (ponad 12% takich placówek w kraju), tj. o 8 więcej niż w 2017 r. Wśród nich domy pomocy społecznej stanowiły 44,9%, schroniska dla osób bezdomnych i noclegownie – 24,7%, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej – 18,5%.

Stacjonarne domy i zakłady pomocy społecznej dysponowały łącznie 13,6 tys. miejsc (ponad 11% miejsc w placówkach pomocy społecznej w kraju), ich liczba w porównaniu z 2017 r. zmniejszyła się o 0,8%. Wskaźnik miejsc w tych placówkach na 10 tys. ludności wyniósł 29,9 (w kraju 30,9).

Wykres 1. Miejsca w domach i zakładach stacjonarnych pomocy społecznej^a na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Places in homes and stationary social welfare facilities^a per 10 thousand population
As of 31st December

a łącznie z filiami.
a Including branches.

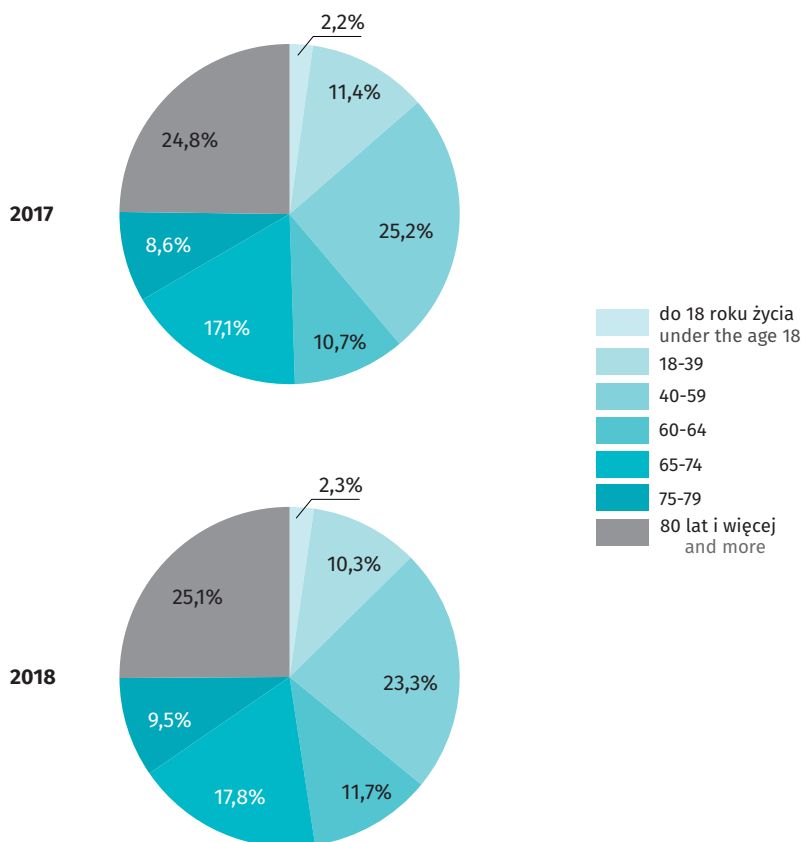
W domach i zakładach pomocy społecznej w końcu 2018 r. przebywało 12,9 tys. mieszkańców (ponad 11% mieszkańców takich placówek w kraju), tj. więcej niż w końcu 2017 r. o 0,4%. Spośród nich kobiety stanowiły 52,1%. Biorąc pod uwagę wiek mieszkańców, najmniej liczną grupę tworzyły osoby młode do 18. roku życia (296 osób), natomiast najbardziej liczną grupą były osoby w wieku 80 lat i więcej (3257 osób).

Wykres 2. Struktura mieszkańców domów i zakładów stacjonarnych pomocy społecznej^a według wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2. Structure of residents of homes and stationary social welfare facilities^a by age

As of 31st December

a łącznie z filiami.
a Including branches.

W końcu 2018 r. najwięcej pensjonariuszy przebywało w placówkach dla osób w podeszłym wieku – 4,3 tys. (33,5% ogółu mieszkańców domów i zakładów pomocy społecznej), przewlekle psychicznie chorych – 2,3 tys. (17,5%) oraz dla bezdomnych – 2,1 tys. (16,6%). W porównaniu z końcem 2017 r. wzrost liczby mieszkańców wystąpił m.in. w placówkach dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży o 17,3% oraz osób w podeszłym wieku o 5,8%. Spadek liczby przebywających wystąpił m.in. w zakładach dla osób bezdomnych (o 8,6%) oraz dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie (o 7,3%).

Większość mieszkańców stacjonarnych domów i zakładów pomocy społecznej – 82,4% opłacała przynajmniej w części swój pobyt, pokrywając koszty z dochodów własnych np. z własnej emerytury, renty, zasiłku stałego, z czego zaledwie 7,4% z nich pokrywało koszty w pełnej wysokości. Dla 10,2% mieszkańców pobyt opłacany był w całości przez gminę lub budżet państwa, dla 2,2% przez rodzinę, a 1,4% przebywających w omawianych zakładach zwolniono z odpłatności.

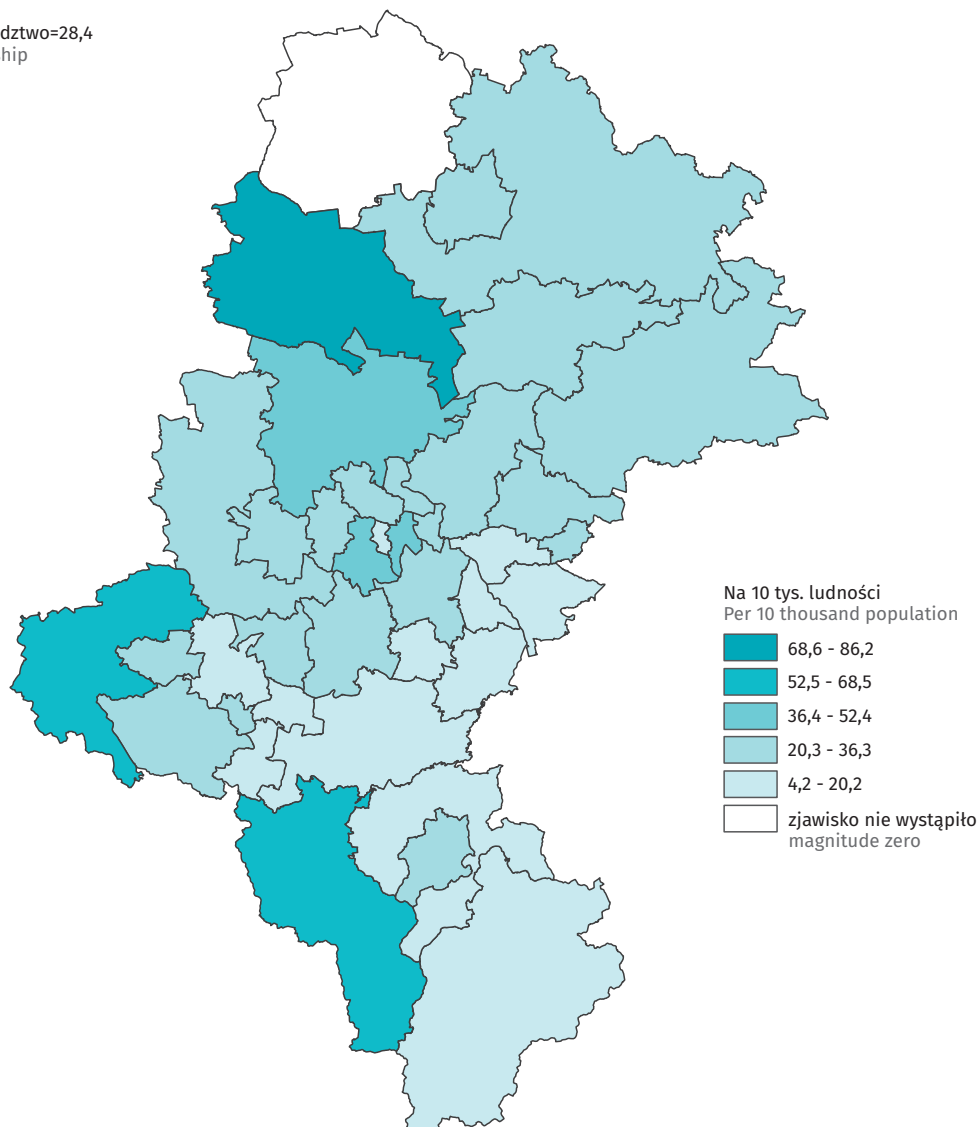
Opiekę nad mieszkańcami stacjonarnych placówek pomocy społecznej w końcu 2018 r. sprawowało 7,2 tys. osób, tj. o 3,4% więcej niż przed rokiem. Personel medyczny liczył: 590 pielęgniarek, 187 fizjoterapeutów oraz 21 lekarzy. W opiece nad mieszkańcami stacjonarnych domów i zakładów pomocy społecznej uczestniczyło także 937 wolontariuszy.

W końcu 2018 r. najwięcej mieszkańców stacjonarnych placówek pomocy społecznej na 10 tys. ludności przypadało w powiatach: lublinieckim (86), raciborskim (56), cieszyńskim (54) oraz tarnogórskim (51), natomiast najmniej w miastach na prawach powiatu Jastrzębiu-Zdroju (4) i Żorach (9).

Mapa 1. Mieszkańcy domów i zakładów stacjonarnych pomocy społecznej^a według powiatów w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Map 1. Residents of homes and stationary social welfare facilities^a by powiats in 2018
As of 31st December

województwo=28,4
voivodship

a łącznie z filiami.
a Including branches.

1.2. Świadczenia w ramach systemu pomocy społecznej

1.2. Benefits in social assistance system

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej realizowana jest również pomoc środowiskowa, polegająca na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym odpowiednie kryteria i zakwalifikowanym do otrzymywania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania.

Tablica 1. Świadczenia pomocy społecznej^a

Table 1. Social assistance benefits^a

Wyszczególnienie Specification	Korzystający ^b w tys. Beneficiaries ^b in thousand			Udzielone świadczenia w mln zł Social assistance benefits granted in million PLN		
	2017	2018	2017=100	2017	2018	2017=100
OGÓŁEM TOTAL	124,5	110,0	88,3	325,6	307,0	94,3
Świadczenia pieniężne Monetary benefits	126,2	109,8	87,0	233,1	211,9	90,9
w tym: of which:						
Zasitek stały Permanent benefit	20,3	19,1	94,4	94,2	90,8	96,4
Zasitek okresowy Temporary benefit	38,8	32,6	84,0	67,9	54,0	79,5
Zasitek celowy Appropriated benefit	66,3	57,3	86,4	68,1	64,1	94,2
Świadczenia niepieniężne Non-monetary benefits	64,4	57,6	89,4	92,5	95,1	102,8
w tym: of which:						
Schronienie Shelter	4,3	4,2	99,9	18,8	19,4	102,8
Positek Meal	47,0	39,5	84,1	27,8	25,6	92,3
Sprawowanie pogrzebu Funeral arrangement	0,8	0,8	100,7	1,8	1,8	101,1
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze Care service and specialist care service	12,0	12,8	106,5	43,9	48,2	109,7

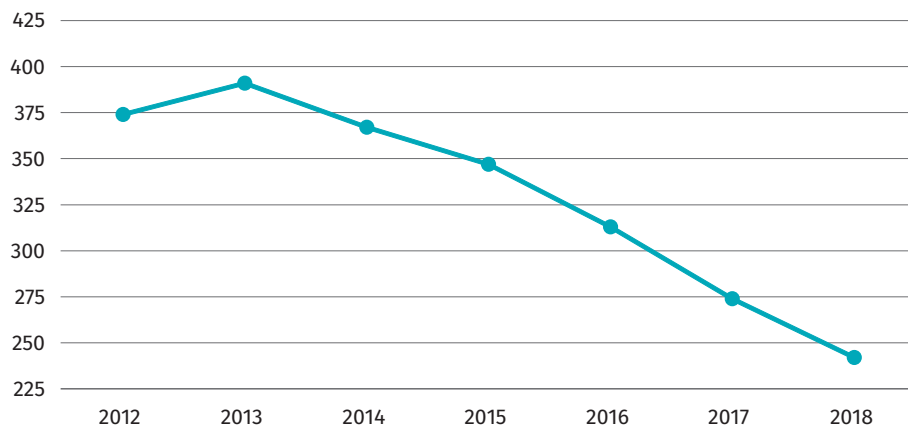
a Dane dotyczą osób, którym decyzją przyznano świadczenie. b W podziale według form świadczeń korzystający może być wykazany więcej niż jeden raz.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (sprawozdanie MRPiPS-03).

a The data relate to persons who have been received benefits based on decision. b In terms of forms of benefits, the beneficiary may be listed more than once.

Source: Own study based on data from the Silesian Voivodship Office (report MRPiPS-03).

W 2018 r. świadczenia społeczne w ramach zadań własnych i zleconych jednostkom samorządu terytorialnego (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) przyznano na podstawie decyzji 110 tys. osób, tj. o 11,7% mniej niż w 2017 r. Ze świadczeń tych skorzystało 75,7 tys. rodzin, w których łącznie było 154,8 tys. osób. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności wyniósł 242 (w kraju – 340).

Wykres 3. Korzystający z pomocy społecznej^a na 10 tys. ludności**Chart 3. Beneficiaries of social assistance^a per 10 thousand population**

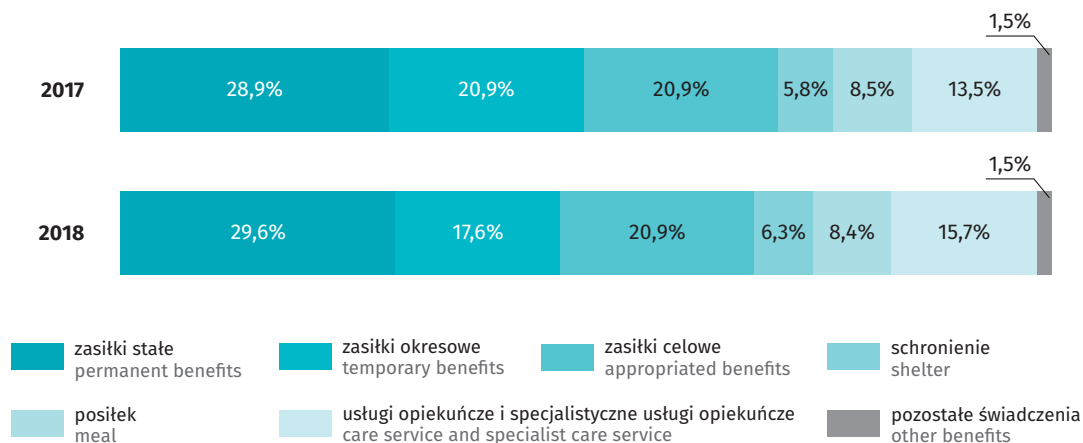
^a Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (sprawozdanie MRPiPS-03).

a Persons received benefits based on decision.

Source: Own study based on data from the Silesian Voivodship Office (report MRPiPS-03).

W ramach pomocy społecznej organizowanej i świadczonej przez jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zlecone), a także realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie (zadania własne i z zakresu administracji rządowej) na pomoc społeczną w 2018 r. wydano łącznie 307,0 mln zł, tj. o 5,7% mniej niż w 2017 r. Ponad 47% udzielonych świadczeń to zasiłki stałe i okresowe.

Wykres 4. Struktura udzielonych świadczeń pomocy społecznej według rodzaju świadczeń**Chart 4. Structure of social assistance benefits granted by type of benefits**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (sprawozdanie MRPiPS-03).

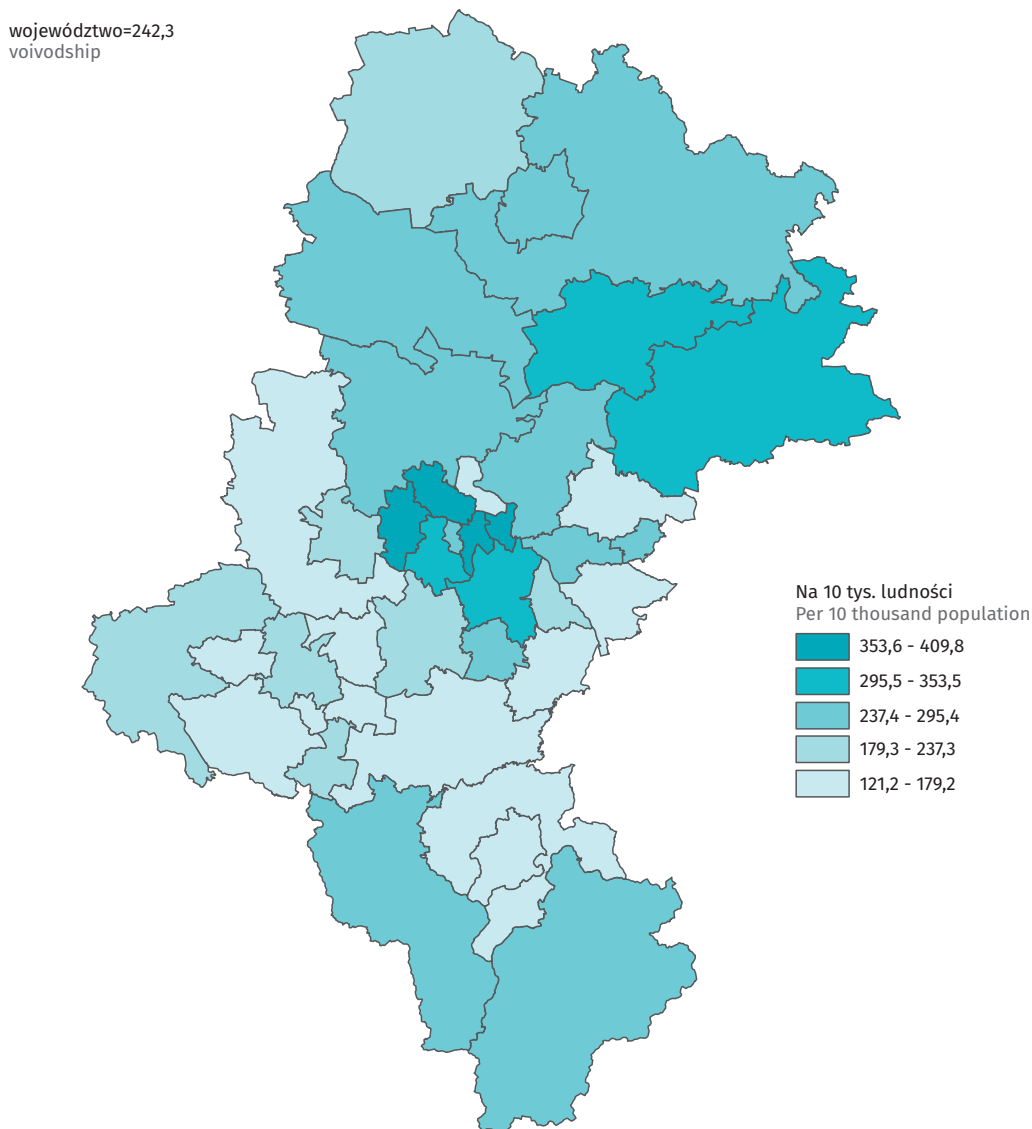
Source: Own study based on data from the Silesian Voivodship Office (report MRPiPS-03).

Jedna rodzina mogła uzyskać pomoc środowiskową z uwagi na kilka przyczyn. W 2018 r. najczęściej pomocy udzielono z powodu ubóstwa, które było przyczyną przyznania świadczenia dla 41,4 tys. rodzin, liczących 82,5 tys. osób. Innymi powodami udzielenia pomocy były m.in.: długotrwała lub ciężka choroba (37,0 tys. rodzin; 61,4 tys. osób), niepełnosprawność (32,5 tys. rodzin; 55,5 tys. osób), bezrobocie (30,0 tys. rodzin; 73,4 tys. osób) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego (17,8 tys. rodzin; 57,3 tys. osób).

Biorąc pod uwagę podział terytorialny województwa śląskiego według powiatów, w 2018 r. najwięcej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności odnotowano w: Siemianowicach Śląskich (410), Chorzowie (390), Bytomiu (375) oraz w Zabrze (362), natomiast najmniej w: Żorach (121), powiecie pszczyńskim (125), rybnickim (132) i w Piekarach Śląskich (135).

Mapa 2. Korzystający^a ze świadczeń pomocy społecznej według powiatów w 2018 r.

Map 2. Beneficiaries^a of social assistance benefits by powiats in 2018

^a Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (sprawozdanie MRPiPS-03).

^a Persons received benefits based on decision.

Source: Own study based on data from the Silesian Voivodship Office (report MRPiPS-03).

1.3. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach klasyfikacji budżetowej: „852 pomoc społeczna”, „853 pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” oraz „855 rodzina”

1.3. Expenditures of local government entities in budget classification: „852 Social assistance”, „853 Other tasks in sphere of social policy”, „855 Family”

W 2018 r. na finansowanie zadań w ramach działów 852, 853 i 855 z budżetów jednostek samorządowych wszystkich kategorii (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów i województw samorządowych) przekazano (wraz ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa) łącznie 6034,0 mln zł, czyli o 4,4% więcej niż w 2017 r.

Tablica 2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w działach 852, 853 i 855

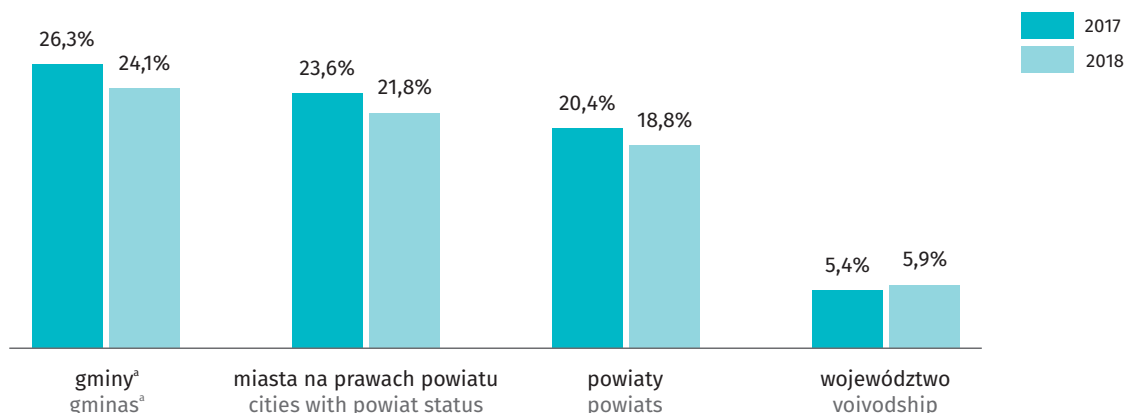
Table 2. Expenditures of local government entities in budget divisions: 852, 853 and 855

Wyszczególnienie Specification	2017		2018	
	w mln zł	in million PLN		2017=100
OGÓŁEM TOTAL	5777,6		6034,0	104,4
Gminy ^a Gminas ^a	2147,0		2201,9	102,6
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3212,7		3297,3	102,6
Powiaty Powiats	351,9		364,0	103,4
Województwo Voivodship	65,9		170,8	259,1

a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding expenditures of gminas also having the status of powiat cities.

Udział wydatków w omawianych działach w 2018 r. stanowił prawie 21% wydatków budżetowych jednostek samorządowych (w 2017 r. – ponad 23%). W kraju udział ten wyniósł ponad 22%. Na 1 mieszkańca województwa z wydatków w działach 852, 853 i 855 poniesionych przez jednostki samorządowe w 2018 r. przypadło przeciętnie 1329 zł (w 2017 r. – 1269 zł).

Wykres 5. Udział wydatków w działach 852, 853 i 855 w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego
Chart 5. The percentage of expenditures in budget divisions: 852, 853 and 855 in total expenditures of local government entities

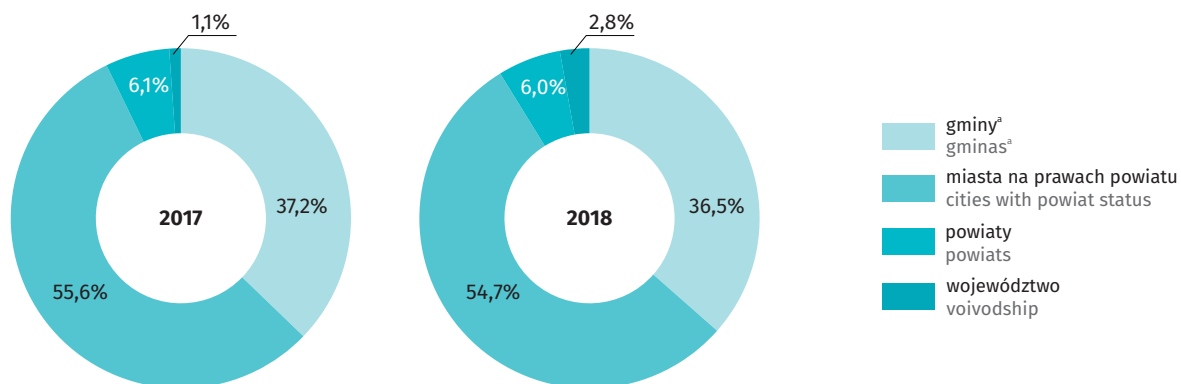

a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding expenditures of gminas also having the status of powiat cities.

W 2018 r. największe wydatki w działach 852, 853 i 855 poniosły miasta na prawach powiatu – 3297,3 zł oraz gminy – 2201,9 mln zł. W porównaniu z 2017 r. wydatki w tych działach łącznie wzrosły zarówno w budżetach miast na prawach powiatu, jak i w budżetach gmin po 2,6%.

Wykres 6. Struktura wydatków w działach 852, 853 i 855 według jednostek samorządu terytorialnego

Chart 6. Structure of expenditures in budget divisions 852, 853 and 855 by local government entities

a Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding expenditures of gminas also having the status of powiat cities.

Rozdział 2. Opieka zastępcza nad dziećmi i młodzieżą

Chapter 2. Foster care provided to children and young people

Wychowanie dzieci i młodzieży pozbawionej całkowicie lub częściowo opieki i wsparcia ze strony rodziny naturalnej, realizowane jest poprzez system pieczy zastępczej sprawowanej w formie instytucjonalnej pieczy zastępczej i rodzinnej pieczy zastępczej.

2.1. Instytucjonalna piecza zastępcza

2.1. Institutional foster care

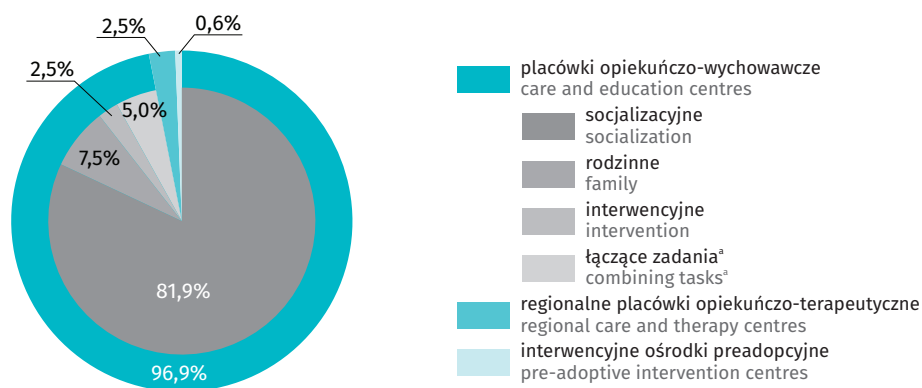
Pod koniec 2018 r. w województwie śląskim funkcjonowało 161 placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej, z tego 156 placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz 4 regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne i 1 ośrodek preadopcyjny. Wśród placówek opiekuńczo-wychowawczych działały 132 placówki socjalizacyjne, 12 rodzinnych, 8 łączących zadania i 4 interwencyjne. W skali roku odnotowano wzrost liczby placówek ogółem (o 7). W porównaniu z 2017 r. odnotowano wzrost liczby placówek socjalizacyjnych (o 14), natomiast spadek (o 7) placówek łączących zadania.

Wykres 7. Struktura placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 7. Structure of institutional foster care centres by type in 2018

As of 31st December

a łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego i interwencyjnego.
a Combining tasks of the socialization and intervention.

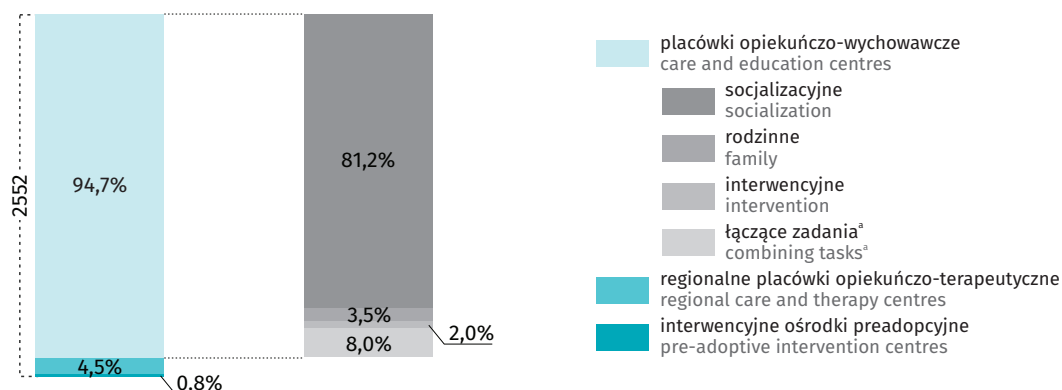
Łączna liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej wyniosła 2552, w tym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 2418.

Wykres 8. Miejsca w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 8. Places in institutional foster care centres in 2018

As of 31st December

a łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego i interwencyjnego.
a Combining tasks of the socialization and intervention.

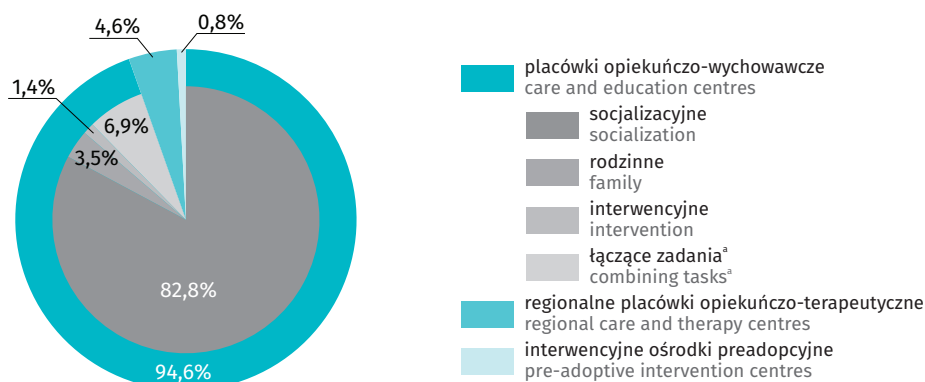
W placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej, które zapewniały stałą opiekę całodobową, w końcu 2018 r. przebywało 2340 wychowanków, z tego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych ogółem 2213 i odpowiednio w: socjalizacyjnych 1938, łączących zadania 162, rodzinnych 81 oraz interwencyjnych 32. W stosunku do 2017 r. odnotowano spadek zarówno liczby wychowanków pieczy instytucjonalnej w placówkach ogółem i opiekuńczo-wychowawczych (po 2,3%), z tego w placówkach łączących zadania (o 33,6%). W końcu 2018 r. w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych przebywało 107 dzieci (112 w 2017 r.), natomiast w ośrodkach preadopcyjnych 20 dzieci (19 w 2017 r.). W placówkach całodobowych przebywało więcej chłopców (1290) niż dziewcząt (1050).

Wykres 9. Struktura dzieci w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 9. Structure of children in institutional foster care centres by type in 2018

As of 31st December

a łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego i interwencyjnego.
a Combining tasks of the socialization and intervention.

Biorąc pod uwagę wiek, najliczniejszą grupę tworzyli wychowankowie w wieku 14-17 lat (47,1%) oraz w wieku 10-13 lat (23,9%). Podopieczni pełnoletni, uczący się stanowili 10,3% ogółu wychowanków w placówkach całodobowych, a w wieku 7-9 lat – 9,2%. Najmniej liczną grupę tworzyły dzieci w wieku 0-3 lata (3,9%). Prawie 21% wychowanków placówek całodobowych było pótsierotami, a prawie 4% sierotami. W porównaniu z 2017 r. udział pótsierot i sierot pozostał na tym samym poziomie.

W 2018 r. całodobowe placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej opuściło 954 wychowanków, w tym 584 do 18 roku życia (odpowiednio 974 i 666 w 2017 r.). Prawie 25% wychowanków powróciło do rodziny naturalnej, ponad 17% umieszczono w innej formie instytucjonalnej pieczy zastępczej, prawie 11% – w rodzinnej pieczy zastępczej, a ponad 4% znalazło opiekę w rodzinach adopcyjnych.

Placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej w swojej działalności wspierane były pracą wolontariuszy. W 2018 r. odnotowano 237 wolontariuszy, z czego 234 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

2.2. Rodzinna piecza zastępcza

2.2. Family foster care

Alternatywą instytucjonalnej pieczy zastępczej jest rodzinna piecza zastępcza, której formami są: rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka.

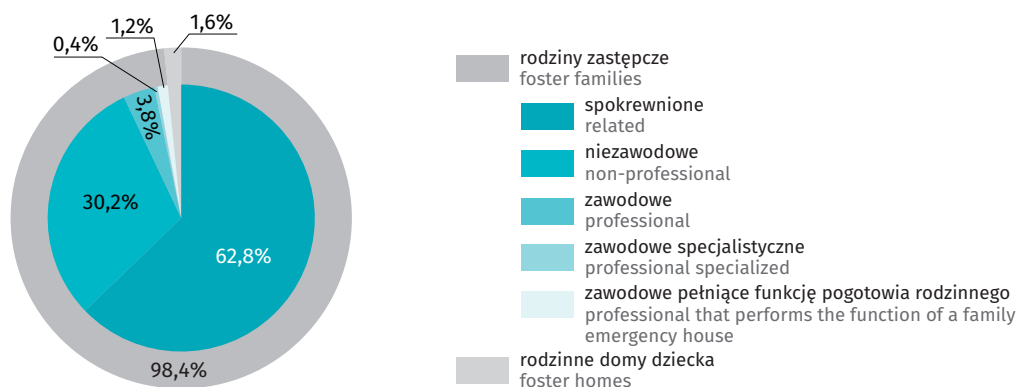
W końcu 2018 r. w województwie śląskim funkcjonowało 5014 rodzin zastępczych oraz 82 rodzinne domy dziecka. W porównaniu z 2017 r. nastąpił spadek zarówno liczby rodzin zastępczych (o 2,5%), jak i rodzinnych domów dziecka (o 4,7%). Wśród rodzin zastępczych funkcjonowało: 3200 rodzin spokrewnionych, 1537 rodzin niezawodowych, 194 rodzin zawodowych, 63 rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz 20 rodzin zawodowych specjalistycznych. W skali roku nastąpił spadek zarówno liczby rodzin spokrewnionych (o 3,1%), jak i niezawodowych (o 3,2%), natomiast wzrost liczby rodzin zawodowych (o 11,5%) i zawodowych specjalistycznych (o 11,1%).

Wykres 10. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 10. Structure of family foster care by type in 2018

As of 31st December

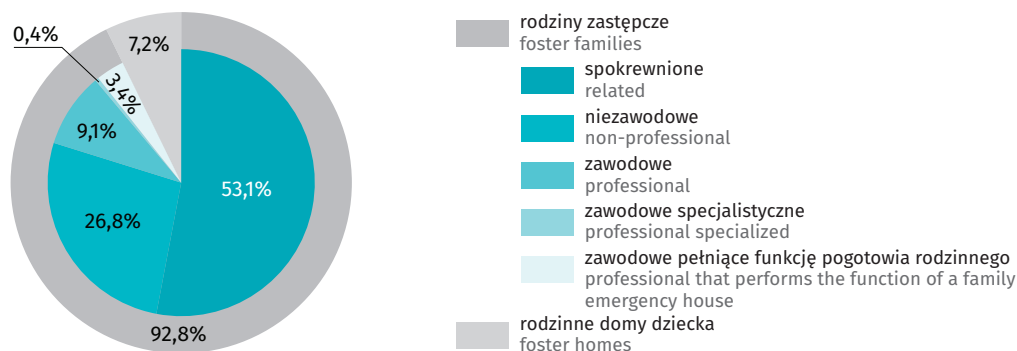
W ramach rodzinnej pieczy zastępczej w końcu 2018 r. łącznie przebywało 7,6 tys. dzieci, w tym w rodzinach zastępczych 7,1 tys. i w rodzinnych domach dziecka 0,6 tys. W skali roku spadła liczba dzieci przebywających zarówno w rodzinach zastępczych, jak i w rodzinnych domach dziecka – odpowiednio o: 1,3% oraz 3,0%.

W końcu 2018 r. w rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 4,0 tys. dzieci, w tym 3,3 tys. do 18. roku życia i było to mniej o 3,8% niż przed rokiem. W rodzinach zastępczych niezawodowych przebywało 2,0 tys. dzieci, z tego do 18. roku życia 1,6 tys. i było to mniej o 2,2% niż przed rokiem. Najmniej dzieci odnotowano w rodzinach zastępczych zawodowych specjalistycznych – 34 osoby, z tego do 18. roku życia – 30.

Wykres 11. Struktura dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej według typu w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 11. Structure of children in family foster care by type in 2018
As of 31st December

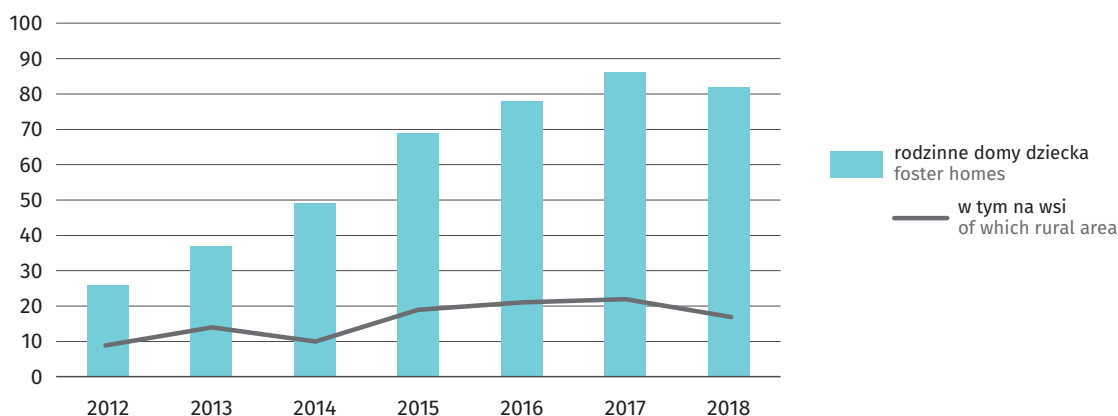
Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka zapewniły opiekę dla 6,3 tys. dzieci do 18. roku życia oraz 1,3 tys. dzieci w wieku 18-24 lata (kontynuującym naukę). W porównaniu z 2017 r. zarówno liczba dzieci w wieku 0-17 lat, jak i w wieku 18-24 lata w rodzinnej pieczy zastępczej zmniejszyła się odpowiednio o: 80 i 32 dzieci.

Wśród dzieci przebywających w 2018 r. w rodzinnej pieczy zastępczej, najmniej było dzieci najmłodszych, tj. w przedziale wieku 0-3 lata (0,7 tys., co stanowiło 9,0%), wychowanków w wieku 4-6 lat (0,7 tys., tj. 9,7%) oraz osób w wieku 18-24 lata – 1,3 tys., tj. 17,2%. Największy odsetek stanowiły dzieci w wieku 7-13 lat (2,7 tys., tj. 35,6%) oraz 14-17 lat (2,2 tys., tj. 28,6%). Liczba dzieci w tych grupach wieku spadła w skali roku odpowiednio o: 2,3% i 2,1%.

Wykres 12. Rodzinne domy dziecka

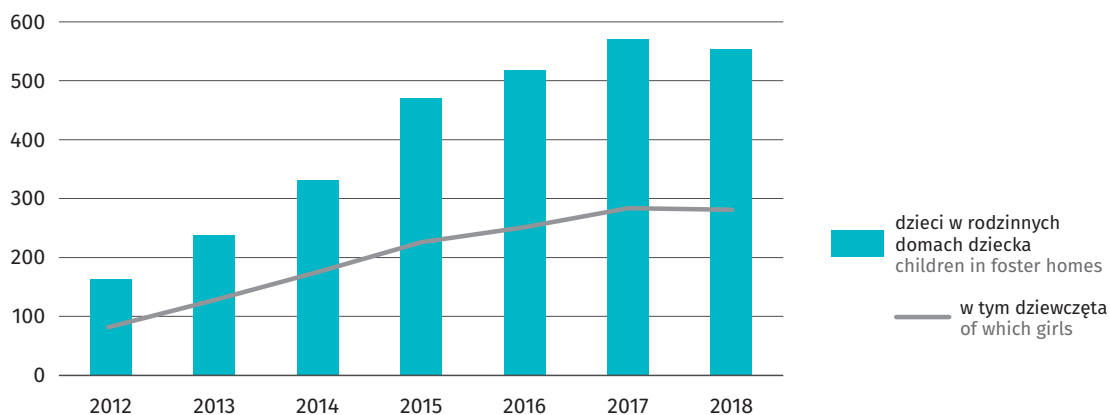
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 12. Foster homes
As of 31st December

Wykres 13. Dzieci w rodzinnych domach dziecka

Stan w dniu 31 grudnia
 Chart 13. Children in foster homes
 As of 31st December

Funkcję rodzinnej pieczy zastępczej częściej powierzano małżeństwom (57,5% ogółu) niż osobom samotnym (42,5%). Ponad 27% osób pełniących funkcję rodzinnej pieczy zastępczej stanowiły osoby w wieku 51-60 lat. Większość rodzinnej pieczy zastępczej (prawie 85%) sprawowana była w miastach.

Według stanu w końcu 2018 r. najwięcej było rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, które przyjęły na wychowanie jedno dziecko (72,3%) lub dwoje (17,8%). Rodziny, które przyjęły trójkę dzieci stanowiły 4,6% ogółu, a te które przyjęły czworo i więcej dzieci – 5,2%.

W 2018 r. rodzinną pieczę zastępczą opuściło 930 dzieci do 18. roku życia, tj. więcej o 6,3% niż przed rokiem. Z ogólnej liczby wychowanków opuszczających pieczę zastępczą najwięcej dzieci powróciło do rodziny naturalnej (29,7%), zostało umieszczonych w innej formie rodzinnej pieczy zastępczej (24,9%) oraz przekazanych do adopcji (22,7%). Rodziny zastępcze opuściło 822 dzieci, w tym 29,4% to wychowankowie, którzy powrócili do rodziny naturalnej, a 20,8% – dzieci przekazane do adopcji.

W 2018 r. rodzinne domy dziecka opuściło 108 dzieci do 18. roku życia, z tego do adopcji przekazanych zostało 37,0% dzieci, a ponad 32% powróciło do rodziny naturalnej.

Rozdział 3. Placówki wsparcia dziennego

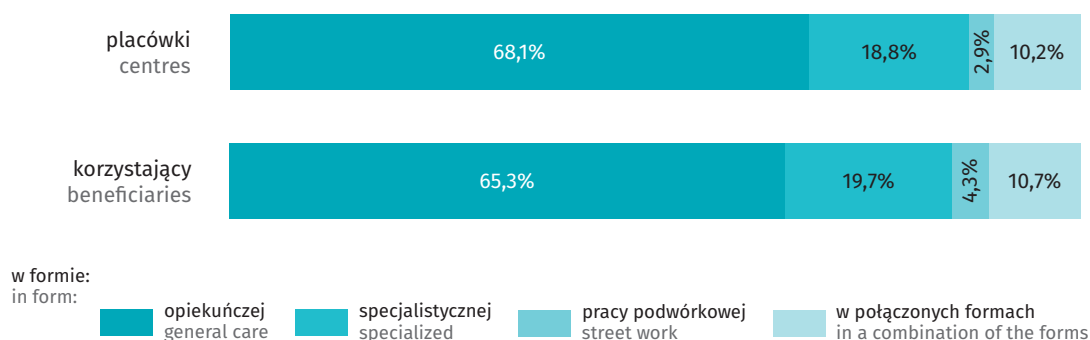
Chapter 3. Day-support centres

Dla wzmocnienia opiekuńczo-wychowawczych funkcji rodziny, ważną rolę pełnią placówki wsparcia dziennego. W końcu 2018 r. w województwie śląskim funkcjonowało 314 placówek, z tego prowadzonych w formie: opiekuńczej – 214, specjalistycznej – 59, w połączonych formach – 32 oraz pracy podwórkowej – 9. W porównaniu z końcem 2017 r. nastąpił wzrost liczby placówek wsparcia dziennego (o 1,3%), w tym największy wśród placówek opiekuńczych (o 3,4%), natomiast spadek liczby placówek w połączonych formach (o 11,1%). Placówki wsparcia dziennego posiadały 9,9 tys. miejsc, w tym 6,3 tys. w formie opiekuńczej.

Wykres 14. Struktura placówek wsparcia dziennego według form w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 14. Structure of day-support centres by forms in 2018
As of 31st December

Ze wszystkich placówek wsparcia dziennego w ciągu 2018 r. skorzystało 13,6 tys. dzieci i młodzieży, w tym z placówek: opiekuńczych 8,8 tys., specjalistycznych 2,8 tys., prowadzonych w połączonych formach 1,3 tys. oraz pracy podwórkowej 0,6 tys. W skali roku zmniejszyła się liczba korzystających ogółem (o 3,0%) oraz liczba korzystających z placówek pracy podwórkowej i placówek prowadzonych w połączonych formach (odpowiednio o: 42,5% i 6,2%), natomiast zwiększyła się liczba korzystających z placówek specjalistycznych (o 3,1%) i opiekuńczych (o 0,6%).

Placówki w swojej działalności wspierane były pracą wolontariuszy. W 2018 r. odnotowano 1132 wolontariuszy (1110 w 2017 r.), z czego na jednego wolontariusza przypadało średnio 12 wychowanków (13 w 2017 r.).

Rozdział 4. Opieka nad dzieckiem do lat 3

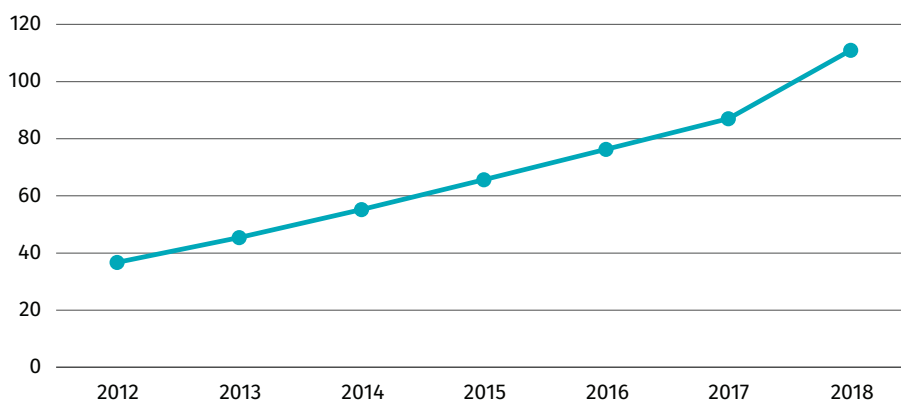
Chapter 4. Care for a child up to the age of 3

W województwie śląskim w końcu 2018 r. funkcjonowało 368 placówek opieki nad dziećmi do lat 3, w tym 309 żłobków, 58 klubów dziecięcych i 1 oddział żłobkowy. W ujęciu rocznym odnotowano wzrost liczby placówek (o 66), żłobków (o 63), klubów dziecięcych (o 5), natomiast spadek liczby oddziałów żłobkowych (o 2). Omawiane placówki dysponowały łącznie 14,4 tys. miejsc i było to o 3,2 tys. miejsc więcej niż w końcu 2017 r. W strukturze placówek najwięcej miejsc odnotowano w żłobkach (13,3 tys.), które stanowiły 92,4% miejsc w omawianych placówkach.

Wykres 15. Miejsca w żłobkach^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Places in nurseries^a and children's clubs per 1000 children up to age of 3
As of 31st December

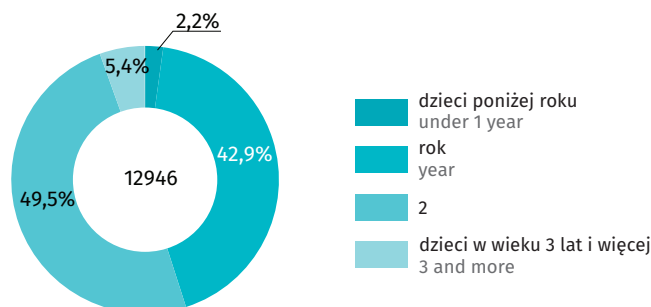
^a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery wards.

Na koniec 2018 r. z instytucjonalnych form opieki korzystało 12,9 tys. małych dzieci, tj. o 24,4% więcej niż przed rokiem, przy czym dzieci przebywające w żłobkach stanowiły 92,1%. Najliczniejszą grupę dzieci tworzyły dwulatki (49,5%) oraz dzieci w wieku 1 roku (42,9%). Wśród dzieci przebywających w omawianych placówkach większość stanowili chłopcy 51,3% (przed rokiem 52,4%).

Wykres 16. Dzieci w żłobkach^a i klubach dziecięcych według wieku w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 16. Children in nurseries^a and children's clubs by age in 2018
As of 31st December

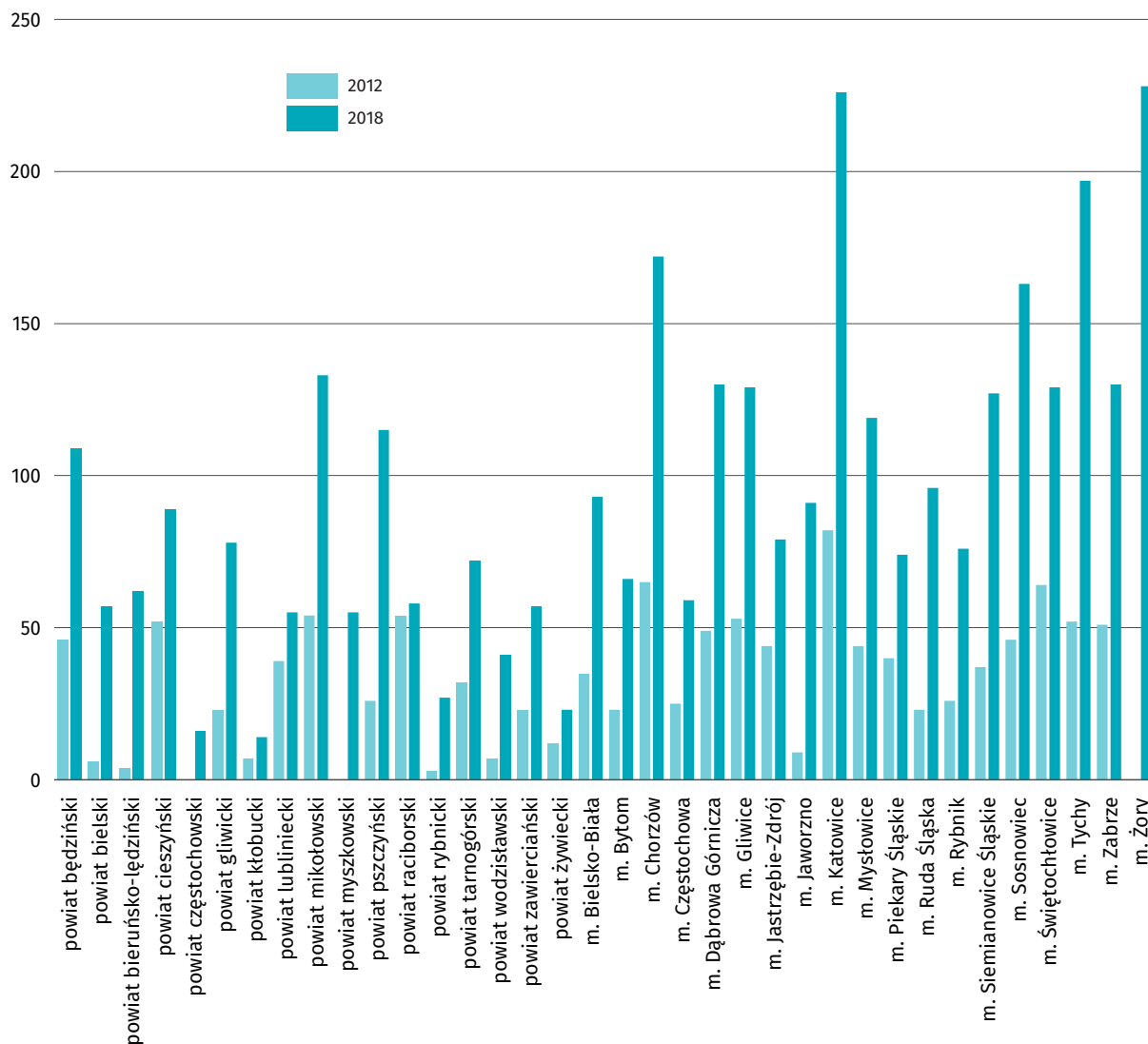

^a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
^a Including nursery wards.

W żłobkach, oddziałach żłobkowym i klubach dziecięcych łącznie w ciągu 2018 r przebywało 20,2 tys. dzieci, tj. więcej niż przed rokiem o 20,8%. W żłobkach przebywało 18,7 tys. a w klubach dziecięcych 1,5 tys. dzieci. Przeciętnie jedno dziecko uczęszczało do placówki przez 103 dni (w 2017 r. – 100 dni). Dzieci niepełnosprawne stanowiły 1,0% wszystkich dzieci do lat 3 korzystających z placówek opieki.

Wykres 17. Dzieci przebywające w żłobkach^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 według powiatów (w ciągu roku)

Chart 17. Children in nurseries^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 by powiats (during the year)

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

Na poziomie powiatów najwięcej dzieci przebywających w ciągu roku w placówkach ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi) odnotowano w Katowicach (3020 dzieci), Sosnowcu (1188), Chorzowie (1180), Tychach (1122) oraz Gliwicach (1102), natomiast najmniej w powiecie: kłobuckim (43 dzieci) i częstochowskim (79).

Uwagi metodologiczne

Źródła danych statystycznych

Dane zaprezentowane w publikacji pochodzą ze sprawozdawczości GUS prowadzonej na formularzach:

- PS-01 – Sprawozdanie instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz placówek wsparcia dziennego;
- PS-02 – Sprawozdanie rodzinnej pieczy zastępczej;
- PS-03 – Sprawozdanie zakładu stacjonarnego pomocy społecznej;
- OD-1 – Żłobki i kluby dziecięce.

Źródłem wiedzy o świadczeniach pomocy społecznej jest roczne sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – MRPiPS-03.

Informacje dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego opracowano w Głównym Urzędzie Statystycznym na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.

Podstawowe definicje

1. **Institucjonalna piecza zastępcza** – jest sprawowana w formie:

- placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

2. **Placówka opiekuńczo-wychowawcza** – zapewnia dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne, religijne, a także gwarantuje korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia na podstawie odrębnych przepisów. Wyróżniamy następujące typy placówek:

- **placówka socjalizacyjna** – zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizuje przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; umożliwia kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi; podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewnia dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmuje dziecko działaniami terapeutycznymi; zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- **placówka interwencyjna** – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki;
- **placówka rodzinna** – wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; w tym samym czasie w placówce może przebywać nie więcej niż 8 wychowanków;
- **placówka łącząca zadania placówek** – zapewnia opiekę oraz wychowanie poprzez realizację zadań przewidzianych dla placówki typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego.

3. **Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna** – umieszczane są w niej dzieci, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji i nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W tym samym czasie można w niej umieścić nie więcej niż 30 dzieci.

4. **Interwencyjny ośrodek preadopcyjny** – umieszcza się w nim dzieci do ukończenia pierwszego roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W ośrodku, w tym samym czasie, można umieścić nie więcej niż 20 dzieci.

5. **Rodzinna piecza zastępcza** sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Polega na pracy z rodziną, ukierunkowanej na umożliwienie powrotu dziecka do rodziny. W sytuacji, gdy jest to niemożliwe, prowadzone są działania pozwalające na przysposobienie dziecka lub przygotowanie go do samodzielnego i odpowiedzialnego życia poprzez zaspokojenie potrzeb bytowych, zdrowotnych, emocjonalnych, edukacyjnych, kulturalno-rekreacyjnych i religijnych. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza;
- rodzinny dom dziecka.

6. **Rodzina zastępcza** – zapewnia opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Wyróżniamy następujące typy rodzin zastępczych:

- **rodzina zastępcza spokrewniona** – tworzona przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka; przysługuje jej pomoc finansowa na utrzymanie dziecka;
- **rodzina zastępcza niezawodowa** – tworzona przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; przysługuje jej świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka; w rodzinie umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa);
- **rodzina zastępcza zawodowa** – tworzona przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka; oprócz świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka otrzymuje ona także wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej; w rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa);
- **rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego** – przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie;
- **rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna** – umieszcza się w niej w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi.

7. **Rodzinny dom dziecka (RDD)** tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

8. **Placówka wsparcia dziennego** wspiera funkcje opiekuńcze i wychowawcze rodziny. Może być prowadzona w formie:

- opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych; zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań;
- specjalistycznej – organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprophylaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię;
- pracy podwórkowej – realizowanej przez wychowawcę, polegającej na działaniach animacyjnych i socjoterapeutycznych;
- w połączonych formach, tj. łączących zadania placówki opiekuńczej, specjalistycznej i pracy podwórkowej.

9. **Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3** organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

Żłobek – instytucja wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, w której sprawowana jest opieka nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, w wymiarze do 10 godzin względem każdego dziecka.

Klub dziecięcy – instytucja wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, w której sprawowana jest opieka nad dziećmi w wieku od ukończenia 1 roku życia, w wymiarze do 10 godzin względem każdego dziecka.

10. **Pomoc społeczna** – instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

11. **Świadczenia pomocy społecznej** – przybierają formę świadczeń pieniężnych (zasitek stały, zasitek okresowy, zasitek celowy, specjalny zasitek celowy, zasitek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc pieniężna na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla uchodźców) oraz świadczeń niepieniężnych (praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, szkolenia, poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna prowadzone przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze).

12. **Świadczenia pieniężne** – głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki.

13. **Świadczenia niepieniężne** – pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia.

14. Ze względu na zaokrąglenia niektóre wartości w publikacji mogą się nie sumować.

Methodological notes

Sources of statistical data

The data presented in the publication comes from the CSO reporting conducted on forms:

- PS-01 – Report on institutional foster care and day support facilities;
- PS-02 – Family foster care report;
- PS-03 – Report of the stationary social welfare facilities;
- OD-1 – Nurseries and children's clubs.

The source of knowledge about social assistance benefits is the annual report of the Ministry of Family, Labor and Social Policy on social assistance benefits provided – MRPIPS-03.

Information on the budgets of local government units was prepared at the Statistics Poland on the basis of budget reporting by the Ministry of Finance.

Basic definitions

1. **Institutional foster care** – shall be exercised in the form of:

- care and education centre;
- regional care and therapy centre;
- pre-adoptive intervention centre.

2. **Care and education centre** – provides a child who is deprived of full or partial parental care with full-time or periodic care and education, and fulfil its needs, especially emotional, development, health, living, social and religious needs; provides access to eligible healthcare services and education. A care and education centre shall be run as:

- **socialization centre** – provides a child with full-time care and education, and fulfil its needs, especially emotional, development, health, living, social and religious needs; implements a child assistance plan prepared in cooperation with a family assistant; enables contact with parents and other close persons; unless otherwise decided by a court, takes actions aimed at the child's return to a family; provides a child with access to education adjusted to his/her age and development skills; provides a child with therapeutic actions, provides access to eligible healthcare services;
- **intervention centre** – provides immediate care for a child in the crisis situation, especially if it is required for the centre to place the child under immediate care;
- **family centre** – educates children of various age groups, including adolescents and those becoming independent; enables common education and care for numerous siblings; cooperate with a family foster care coordinator and a family assistant;
- **combining tasks centre** – provides care and education through the implementation of the tasks specified for the socialization, intervention and specialist therapy centres.

3. **Regional care and therapy centre** – a centre where children shall be placed, due to their health condition requiring specialist care and rehabilitation and cannot be placed in family foster care or a care and education centre. The total number of 30 children at most may be placed in a regional care and therapy centre at the same time.

4. **Pre-adoptive intervention centre** – a centre where shall be placed children up to the 1 year old, requiring special care who, waiting for adoption, cannot be covered by family foster care. The total number of 20 children at most may be placed in a pre-adoptive intervention centre at the same time.

5. **Family foster care** shall be exercised in case when it is impossible for the parents to provide care and education for a child. It guarantees a work with a family to make possibility for a child to return to its family, or when it is impossible - efforts aimed at child's adoption or preparation of a child to live an independent and responsible life, satisfaction of children's emotional needs, in particular the needs related to welfare, healthcare, education, culture, recreation and religious. The forms of family foster care are the following:

- foster family;
- foster home.

6. **Foster family** – provides a child who is deprived of full or partial parental care with full-time or periodic care and education. We distinguish the following types of foster families:

- **related foster family** – established by ascendants or siblings; a family is entitled to receive a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance;
- **not-professional foster family** – established by persons other than ascendants or siblings; a family is entitled to receive a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance; placed in it may be not more than 3 children (except for numerous siblings);
- **professional foster family** – established by persons other than ascendants or siblings; in addition to a payment for each entrusted child to cover the cost of its maintenance, a family is entitled to remuneration on the account of performance of a foster family function; placed in it may be not more than 3 children (except for numerous siblings);
- **professional foster family that performs the function of a family emergency house** – shall receive a child on the basis of a court ruling, case when a child was escorted by Police or Border Guard, upon consent of parents, child or another person in case of immediate threat to the life or health of the child in connection with domestic violence;
- **professional specialized foster family** – shall receive in particular: children with a disability certificate or a certificate of high or moderate level of disability, children on the basis of the Law on Proceedings Involving Juveniles, underage mothers with children.

7. **Foster home** is formed by a married couple or a unmarried person; placed in it may be not more than 8 children (except for numerous siblings).

8. **Day-support centre** supports the family in its care and education functions. It may be operated in the form of:

- general care centre, including interest circles, day-rooms, clubs, educational centres; provides a child with: care and education, assistance in learning, organisation of leisure time, entertainment and sport classes and development of interests;
- specialized centre – organises sociotherapeutic, therapeutic, corrective, compensating and speech therapy classes, implement an individual corrective programme, a psychocorrective or psychopreventive programme, in particular pedagogic, psychological and sociotherapy;
- street work – carries out motivating and sociotherapeutic activities, conducted by a streetworker;
- in a combination of the forms i.e. combining tasks of the general care, specialized and street work centres.

9. **Childcare for children up to the age of 3** is organized in the form of a nursery school, a branch of nursery, children's club, and exercised by the daily caregiver and nanny.

Nursery – the institution entered into the Register of nurseries and children’s clubs run by the mayor, the mayor or president of the city, which cared for the children aged from 20 weeks of age, for up to 10 hours with respect to each child.

The children’s club – the institution entered into the Register of nurseries and children’s clubs run by the mayor, the mayor or president of the city, which cared for the children aged from 1 year old, for up to 10 hours with respect to each child.

10. **Social assistance** – the institution of state social policy, aimed at enabling individuals and families to overcome difficult situations, where they are not able to overcome using their own powers, resources and capabilities. Social assistance organizing government administration and local government, working in this area, in partnership with civil society organizations and non-governmental organizations, the Catholic Church, other churches, religious organizations, and natural and legal persons. Social supports individuals and families in their efforts to meet the needs and enables them to live in conditions appropriate for human dignity.

11. **Social assistance benefits** – take the form of cash benefits (permanent benefit, periodic benefit, special purpose allowance, allowance and loan for economic self-emancipation, financial aid for self-reliance and continuing education, cash benefit for maintenance and covering expenses related to learning Polish non-monetary benefits (social work, credit card, health insurance contributions, social security contributions, material aid, including economic self-employment, funeral, specialist counseling, crisis intervention, shelter, meal, necessary clothing, caring in the place of residence, in support centers and in family support homes, specialist care services in the place of residence and in support centers, sheltered accommodation, stay and home welfare services, assistance in obtaining appropriate housing conditions , including sheltered housing, help with getting a job, development aid – in-kind for self-employed persons, training, family counseling and family therapy led by adoption centers).

12. **Monetary assistance** – mainly permanent, temporary and targeted benefits, but also help to become independent and continue education.

13. **Non-monetary assistance** – assistance in the form of: shelter, food, clothing, care, social work, counseling, specialized in particular legal, psychological, pedagogical, as well as stay in the support centers.

14. Due to rounding, some values in the publication may not add up.